

Justitiedepartementet

ju.remissvar@regeringskansliet.se

kopia till ju.L7@regeringskansliet.se

LRF om Nya regler för arbetskraftsinvandring m. m. SOU 2024:15

Lantbrukarna Riksförbund, LRF, tackar för möjligheten att yttra sig över förslaget till nya regler för arbetskraftsinvandring m. m. och inkommer med nedanstående synpunkter.

Lantbrukarnas Riksförbund, LRF, är en partipolitiskt obunden intresse- och företagargrupp för människor och företag inom det gröna näringslivet. LRFs omkring 125 000 medlemmar driver tillsammans cirka 63 000 företag. LRF medverkar till utveckling av företag och företagare med jord, skog, trädgård och landsbygdens miljö som bas.

Sammanfattning

LRF välkomnar förslaget om **förlängd tillståndstid för säsongarbete** för tredjelandsmedborgare, men är kritiskt till förslagen om **ytterligare lönegolv eller behovsprövning** av arbetskraft för de gröna näringarna. Förslaget riskerar att allvarligt försvåra företagens möjlighet att få tag på den kompetens som krävs för att upprätthålla och öka produktionen, lönsamheten och konkurrenskraften – vilket är nödvändigt för att stärka det svenska totalförsvaret.

LRFs synpunkter

Det gröna näringslivet behöver arbetskraft från tredje land

I dag är de gröna näringarna beroende av den arbetskraft och kompetens som medborgare från tredje land bidrar med. Mellan januari och december 2023 var 1 255 personer **säsonganställda** inom de gröna näringarna (antalet har minskat drastiskt efter pandemi och krigsutbrott). Under samma period beviljades totalt 194 personer från tredje land förlängt arbetstillstånd ("**året runt**") inom djurhållning, växthusodling och skog. Dessa personer är medarbetare på omkring 80 företag. **Drygt 1 400 personer är inte många – men på verksamhetsnivå har de en avgörande betydelse.**

Möjligheten att rekrytera rätt arbetskraft är en förutsättning för att producera livsmedel och är avgörande för att upprätthålla livsmedelsproduktionen i Sverige.

Utvecklingen är oroväckande då flera producenter minskar eller helt lägger ned sin produktion för att de ser för stora utmaningar i att hitta rätt personal. Även landets skogsbruk är i dag beroende av arbetskraft från tredje land för att upprätthålla en god skogsvård. Skogsvården är central för en hållbar tillväxt i skogen och nödvändig för omställningen till ett fossilfritt samhälle.

Enligt utredningsdirektivet sker en stor del av arbetskraftsinvandringen till Sverige till yrken där såväl kraven på utbildning som löner är låga. Tillgången på kompetent arbetskraft inom de gröna näringarna är emellertid starkt begränsad. **Enligt det regionala planeringsunderlaget (Skolverket 2023) kommer 75 procent av landets län att ha brist på arbetskraft inom jord, skog och trädgård 2035.** Ur beredskapsperspektiv är det djupt problematiskt. Sverige är i dag endast självförsörjande på mat till 50 procent – men det finns en stor potential att öka den inhemska produktionen av potatis, grönsaker, frukt och bär, samt uppfödningen av gris, kyckling, kor, får och lamm. I såväl krig som fred behöver vi hygienprodukter, förpackningar och byggmaterial samt inte minst fossilfri energi från det svenska skogsbruket.

Utredningen framhåller att Sverige har behov av arbetskraft, och särskilt *högkvalificerad* sådan. Begreppet högkvalificerad kan emellertid innefatta många olika typer av kvalifikationer och definieras olika beroende på sammanhang.

Högkvalificerad arbetskraft behöver inte innebära akademiskt utbildad arbetskraft. Bilden av att arbete inom lantbruket, skog och trädgård är ”enkla jobb” är problematisk och förminskande eftersom det krävs erfarenhet, uthållighet och kunskap för att kunna utföra arbetsuppgifterna. Företagen är beroende av rätt arbetskraft – ”professionalitet i det lilla” – och kontinuiteten i återkommande personal kan vara helt avgörande för företages överlevnad.

Förlängd tillståndstid för säsongarbete är välkommet

Förslaget att förlänga tillståndstiden för säsongarbete, från 6 till 9 månader, är av mycket stor betydelse, inte minst för trädgårds- och skogsproduktionen. För trädgårdsnäringen innebär det en möjlighet att behålla samma personal för att ta hand om företagens samtliga grödor och förslaget kommer underlätta för flertalet av trädgårdsföretagen liksom för skogsnäringen, där tillgången till kompetent och erfaren personal under hela säsongen är en förutsättning för rätt utfört arbete. Det kommer dock inte att lösa framför allt animalieproduktionens och växthusodlingens behov av tillgång till arbetskraft året runt.

Undvik ytterligare lönegolv

LRF ställer sig inte bakom förslaget att lönekravet för arbetskraftsinvandrare ska ligga i nivå med gällande medianlön. Lönen bör i stället ligga i nivå med gällande kollektivavtal eller praxis inom yrket eller branschen. Så sent som i november 2023 infördes ett lönegolv på 27 600 kr. Det ytterligare lönegolv som utredningen föreslår överstiger gällande kollektivavtal med omkring 30 procent.

Undvik behovsprövning

LRF ser flera problem med den föreslagna behovsprövningen. Inte minst kommer det sannolikt att vara mycket svårt för Arbetsförmedlingen att i samarbete med Migrationsverket årligen uppskatta inom vilka yrkesgrupper och delar av landet som behov finns och att förse regeringen med ett rättvisande underlag. Dagens statistik från SCB omfattar vidare endast företag med fler än fem anställda. Eftersom de flesta företag inom de gröna näringarna har färre än fem anställda riskerar deras behov av arbetskraft att bli osynligt.

Utredningen konstaterar att det inte finns någon absolut gräns för hur stor skillnaden mellan utbud och efterfrågan ska vara för att det ska anses råda brist på arbetskraft inom ett yrke. Det faktum att arbetsgivare har rekryteringsproblem behöver inte, menar utredningen, betyda att det råder arbetskraftsbrist inom ett yrke eller viss region utan kan bero på personers motivation, vilja eller benägenhet att flytta inom Sverige. LRF anser att resonemanget är problematiskt av flera anledningar. Arbete inom jord och skog sker som regel utanför storstädernas bredare rekryteringsbas och arbetsgivare som inte hittar nödvändig arbetskraft riskerar att begränsas ytterligare om myndigheten ska bedöma huruvida det råder arbetskraftsbrist hos ett företag. **Olika projekt har visat att all den arbetskraft som efterfrågas inom de gröna näringarna inte finns att tillgå i Sverige i dag. De har också visat hur svårt det är för en myndighet att ringa in ett företags exakta behov av arbetskraft.** I projekten ”Mer mat – fler jobb” (ett samarbete mellan LRF, Livsmedelsföretagen, Arbetsförmedlingen, Krinova och Jobba grönt 2019-2022) matchades cirka 500 arbetssökande som stod långt från arbetsmarknaden med arbeten inom jord, skog och trädgård. Syftet var att satsningen skulle leda till permanenta jobb, men endast en bråkdel av de arbetssökande valde att stanna kvar efter provotiden då arbetet bland annat ansågs för svårt och för tungt.

Den så kallade myndighetsbaserade arbetsmarknadsprövningen, där Arbetsförmedlingen undersökte om det fanns behov av att rekrytera arbetskraft utanför EU, upphörde 2008. I stället skulle arbetsgivarens bedömning av behovet vara utgångspunkt. **LRF är kritiskt till att utredningen föreslår en ny arbetsmarknadsprövning. En viss flexibilitet i synen på vilka yrkesgrupper som har störst behov är i sig av godo men årliga bedömningar och beslut skapar ett ryckigt system med låg förutsägbarhet som leder till osäkerhet hos företagen.**

För att säkerställa en ökad livsmedelsproduktion, en hållbar tillväxt i skogen och ett stärkt totalförsvaret anser LRF att de gröna näringarna bör undantas permanent från behovsprövning till dess att de satsningar som görs för att locka fler att utbilda sig inom och välja yrken inom jord, skog och trädgård har givit resultat. Under alla omständigheter bör LRF ges möjlighet att årligen lämna inspel till Arbetsförmedlingen avseende inom vilka yrken som behov av arbetskraft finns.

Problem med SSYK och SNI

För att komma åt arbetskraftskriminaliteten föreslår utredningen att vissa yrkesgrupper ska exkluderas från möjligheten att beviljas arbetstillstånd. Användningen av s k SSYK-koder (Standard för svensk yrkesklassificering) och SNI-koder (Standard för svensk näringsgrensindelning) riskerar emellertid att slå fel. **Bärplockare inom den professionella trädgårdsproduktionen behöver särskiljas från bärplockare i skogen.** I dag faller båda yrkesgrupperna under SSYK 9210, utan någon åtskillnad. Genom att använda SSYK som standard och således samma namn på två olika yrken riskerar trädgårdsföretag med bärödling att inte få tillgång till den arbetskraft som de är i behov av under säsong.

Det är också problematiskt att ansökningsblanketten hos Migrationsverket anger två olika standarder. Företaget ska fylla i sin SNI-kod och arbetssökanden ska fylla i SSYK. Kommer företagets SNI-kod eller sökandes SSYK-kod att avgöra om ett arbetstillstånd beviljas eller inte?

Med vänliga hälsningar
LANTBRUKARNAS RIKSFÖRBUND

Pernilla Winnhed
Avdelningschef Näringspolitik och företagande

Linda Sundström
Näringspolitisk rådgivare